

ชั่วโมงที่ 8

โครงสร้างของระบบเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่ 1

อาจารย์อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์

ภาควิชาประวัติศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ในขณะที่โลกนี้ผลิตอาหารได้มากเพียงพอที่จะเลี้ยงคนทั้งโลกแต่เพราะเหตุใดเด็กๆ ในทวีปแอฟริกาถึงต้องอดอาหารรอวันตายอยู่เป็นเรือนล้าน ประชาชนอินโดนีเซียหลายสิบล้านคนมีอาหารรับประทานเพียงวันละมื้อ แม้กระทั่งประชาชนไทยเองก็มีถึง 6 ล้านคนที่มีรายได้ต่ำกว่าเส้นระดับความยากจน ขณะเดียวกันที่มีผู้บริโภคไวน์ราคาขวดละหลายแสนบาท หรือมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมากในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ตอบสนองแก่คนบางกลุ่ม

อะไรเกิดขึ้นในโลกสมัยใหม่ที่เรามีชีวิตอยู่

อะไรทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างชีวิตผู้คนในโลกสมัยใหม่นี้มากถึงขนาดนี้

หัวข้อที่จะกล่าวต่อไปนี้เป็นความพยายามที่จะชี้ให้นักศึกษาได้เข้าใจถึงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่ เพื่อที่จะทำให้นักศึกษาเข้าใจถึงความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจที่สัมพันธ์อยู่กับชีวิตมนุษย์ คนที่กำลังหายใจเอาอากาศของยุคสมัยเข้าสู่ปอด โดยมุ่งหวังให้นักศึกษาสามารถเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงนานัปการที่จะเกิดขึ้นกับชีวิตของนักศึกษาได้อย่างมีวิจารณญาณมากขึ้น เราทั้งหลายกำลังอยู่ในยุคสมัยของความเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงและลึกซึ้ง หากเรารู้ไม่เท่าทันความเปลี่ยนแปลงบ้างชีวิตของเราก็เหมือนเดินเข้าไปหาความเปลี่ยนแปลงอย่างคนมีดบอดซึ่งไม่น่าจะมีผลดีต่อชีวิต

ของเราและของมนุษยชาติโดยรวม

หัวข้อเรื่องโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่แบ่งออกเป็นสองชั่วโมงที่ไม่ได้สอดคล้องกัน แต่เป็นเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันและสัมพันธ์กับหัวข้อที่อยู่คั่นกลางด้วยเช่นกัน ซึ่งจะแบ่งออกโดยเนื้อหา ดังนั้นในชั่วโมงแรกจะอธิบายถึงความเปลี่ยนแปลงอันอาจจะกล่าวได้ว่าเป็นรากฐานของระบบเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่ ในชั่วโมงที่สองจะอธิบายความเปลี่ยนแปลงที่ขยายตัวออกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้งของระบบเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่

การกล่าวถึงความเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจโลกสมัยใหม่ ก็คือ การอธิบายถึงการขยายตัวของระบบทุนนิยมที่มีลักษณะเป็นประวัติศาสตร์ (HISTORICAL CAPITALISM) นั้นเอง ซึ่งไม่ว่าเราจะชอบ

หรือไม่ชอบระบบทุนนิยมก็ตามถึงวันนี้ก็ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป การเถลิงอำนาจของระบบทุนนิยมได้ครอบงำโลกทั้งหมดไปแล้ว แม้ว่าจะเผชิญหน้ากับวิกฤติการณ์ครั้งใหม่หลังจากที่เคยแก้วิกฤติมาได้ครั้งสุดท้ายเมื่อทศวรรษ 1930

กระบวนการที่สำคัญที่สุดของระบบทุนนิยมก็คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้า (COMMODIFICATION OF EVERYTHING) ซึ่งในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้านี้เอง เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงโลกและชีวิตมนุษย์อย่างลึกซึ้งทีเดียว

กระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้านั้นสัมพันธ์กับความเปลี่ยนแปลงอีกหลายประการด้วยกัน ได้แก่ การทำให้ทุกอย่างเป็นทุน, การเกิดขึ้นและขยายตัวของตลาด, และการเปลี่ยนแรงงานมาสู่แรงงานเสรี

ดังได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อที่ว่าด้วยความเป็นมาของโลกสมัยใหม่ที่กล่าวไว้ว่าการก่อตัวของโลกสมัยใหม่ได้เริ่มเกิดในราวศตวรรษที่ 15-16 เนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงหลายประการที่ทำให้เกิดการขยายตัวของการค้า ที่สำคัญได้แก่การเกิดสงครามครูเสด

ในการเกิดการขยายตัวของการค้านี้เอง คือช่วงเริ่มต้นของการเกิดขึ้นของกลุ่มคนที่ต้องการสินค้าบางอย่างที่ในชีวิตประจำวันไม่สามารถจะหาได้ เช่น กองทัพในสงครามครูเสดที่ต้องการอาหารจากคนพื้นถิ่นที่ตนเองก็จัดหาทัพผ่านไป ได้ทำให้คนจำนวนหนึ่งได้เข้ามาสู่การเปลี่ยนสิ่งที่ตนมี เช่น ข้าวปลาอาหารมาเป็นสินค้า เพื่อที่จะนำกำไรเบื้องต้นที่ได้มาจากการขายสินค้านั้นมาซื้อจากเพื่อนบ้านเพื่อนำไปขายต่อเพื่อที่จะสะสมกำไรให้เพิ่มมากขึ้นไปอีก หรือผู้ครองแคว้นแถบคาบสมุทรอิตาลีหลอกเอากองทหารครูเสดตีเมืองที่นับถือศาสนาคริสต์ด้วยกันเพื่อที่จะได้สิ่งของจากเมืองนั้นมาแปลงเป็นสินค้าและนำไปสู่การขายเพื่อสะสมกำไรที่จะทำการค้าต่อไป

การนำเอาสิ่งที่มีอยู่มาขายเป็นสินค้าก็คือกระบวนการแปลงเอาสิ่งที่มีอยู่มารวมทั้งแรงงานที่ลงไปในการเสาะแสวงหาสิ่งของนั้นมาทำเป็น "ทุน" และขายไป กำไรที่ได้ก็คือการสะสมทุนเพิ่มขึ้นเพื่อที่จะทำซ้ำในกระบวนการเดียวกันอีกต่อเนื่องต่อไป การลงทุนและสะสมทุนที่เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องต่อไปเรื่อย ๆ นี้มีผู้เปรียบเอาไว้ว่าก็ไม่แตกต่างไปจากหนูที่วิ่งอยู่ในกรงก้นที่จะต้องวิ่งต่อไปเพื่อที่จะทำให้วิ่งได้เร็วขึ้นเท่านั้น กระบวนการเปลี่ยนสิ่งที่มีอยู่หรือหามาได้มาเป็นทุนเพื่อที่จะทำการสะสมทุนต่อไปเป็นเงื่อนไขสำคัญของการทำให้ทุกอย่างเป็นสินค้า

เพราะอีกด้านหนึ่งของกระบวนการการลงทุน "ทุน" และสะสม "ทุน" การที่ทำให้เกิดสิ่งที่เราเรียกกันว่า "สินค้า" ขึ้นมา จากเดิมในยุคกลางที่มีการผลิตพอยังชีพนั้น สินค้าไม่มีความหมายอะไรเพราะไพร่ตืดที่ดินของบรรดาเจ้าที่ดินทั้งหลายสามารถที่จะผลิตทุกอย่างพอเพียงได้ เจ้าที่ดินหรือเจ้าของแมนเนอร์ทั้งหลายก็สามารถใช้อำนาจที่ดินมีอยู่ไม่ว่าจะอ้างว่าได้รับอำนาจจากใครมาเกณฑ์เอาสิ่งของหรืออาหารจาก

ไพร่เหล่านั้นได้ แต่เมื่อเกิดความต้องการสิ่งของที่ค้นหาไม่ได้และเกิดผู้ลงทุนนำสิ่งของนั้นไปขายก็ทำให้เกิดกระบวนการที่ "สิ่งของ" นั้นกลายเป็นสินค้าขึ้นมา (คำภาษาอังกฤษที่หมายความว่า เป็นสิ่งดี คือ GOODS จึงถูกใช้ในความหมายของสินค้าขึ้นมา อย่างไรก็ตามไม่เอาตรงนี้ก็ได้อีก) ผมพยายามหาแหล่งอ้างอิงอยู่ แต่หาไม่เจอ) สินค้าในระยะแรก ๆ ก็ยังเป็นสิ่งของทั่ว ๆ ไปแต่ความเปลี่ยนแปลงที่สำคัญที่จะเกิดขึ้นในช่วงต่อไปก็คือความเปลี่ยนแปลงของสินค้าและทวีความหลากหลายและลึกซึ้งมากขึ้น ดังจะกล่าวในชั่วโมงต่อไป

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นคือ การลงทุน การสะสมทุน และการเกิดสินค้า ได้ทำให้เกิดสิ่งที่เรียกกันว่าตลาดขึ้นมา ในสมัยกลางก็มีตลาดแต่ไม่ได้มีความหมายเช่นในปัจจุบันเพราะตลาดเป็นเพียงแหล่งแลกเปลี่ยนสิ่งของที่ตนมีอยู่เล็ก ๆ น้อย ๆ และการแลกเปลี่ยนก็ไม่ได้มีความมุ่งหวังที่จะได้กำไรเพื่อนำไปสะสมทุนต่อไป แต่ "ตลาด" ในความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นก็คือสถานที่ที่จะสามารถขายสินค้าได้และสินค้านั้นจะต้องขายให้ได้กำไรเพื่อนำไปเป็นทุนเพิ่มเติมและนำกลับมาสู่การซื้อขายสินค้าได้มากขึ้น และหลากหลายมากขึ้น ตลาดจึงกลายเป็นพื้นที่ที่ความต้องการซื้อสินค้ามาพบกับความต้องการขายสินค้าและจะได้ผลลัพธ์ที่ออกมาคือการสะสมกำไรเพื่อนำเอาไปเป็นทุนและนำกลับมาสู่กระบวนการเดิมอีกนั่นเอง

ตลาดในความหมายใหม่ที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่แค่เพียงพื้นที่ของสถานที่ที่เรียกกันว่าตลาดเท่านั้น หากแต่ตลาดเริ่มขยายเข้าไปสู่จิตใจของผู้คนมากขึ้น กล่าวคือ ความต้องการซื้อหรือขายสินค้าไม่ว่าจะซื้อหรือขายเพื่อเอาไว้ใช้เองหรือซื้อและขายเพื่อนำไปขายต่อเพื่อสะสมทุน กลายเป็นรากฐานที่สำคัญของตลาดที่จะขยายตัวออกกว้างขวางและขยายเข้าไปสู่ปริมาณที่ลึกซึ้งขึ้นในช่วงต่อมา ซึ่งจะกล่าวในชั่วโมงต่อไป

การเกิด "ทุน การสะสมทุน" "สินค้า" และ "ตลาด" ได้ทำให้โครงสร้างของชนชั้นเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ ในยุโรปเดิมนั้นกษัตริย์มีอำนาจไม่มากนัก บรรดาเจ้าที่ดินที่ครองปราสาทและไพร่ทาสที่ดินเป็นผู้ที่แบ่งอำนาจส่วนหนึ่งไปใช้ แต่เมื่อเกิดกระบวนการการค้าขายที่ขยายตัวมากขึ้นทำให้เกิดความขัดข้องในกระบวนการค้าขายเพราะการขนส่งสินค้าที่ต้องผ่านดินแดนของเจ้าที่ดินที่ใช้กฎเกณฑ์การเก็บภาษีที่แตกต่างกันหรือการมีข้อห้ามที่ไม่เหมือนกันแล้วแต่ทำให้กระบวนการลงทุนเพื่อสะสมทุนที่ขยายออกไป

ตามพื้นที่ตลาดที่กว้างขวางขึ้นทำได้ไม่ราบรื่น ประกอบกับกษัตริย์เองก็ต้องการที่จะมีอำนาจสูงสุดอยู่แล้ว บรรดาผู้ที่เริ่มลงทุนและสะสมทุนหรือที่เรียกกันว่าพ่อค้าจึงร่วมมือกับกษัตริย์สร้างรูปแบบใหม่ขึ้นมาที่มีอำนาจอธิปไตยครอบคลุมพื้นที่ไม่ปล่อยให้เจ้าที่ดินมีอำนาจเป็นหย่อม ๆ อีกต่อไป

รูปแบบใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นรัฐที่มีพื้นที่ อาณาเขตที่ชัดเจนกว่าเดิม และรัฐมีอำนาจเหนือพื้นที่ที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนมากขึ้นซึ่งอาจจะถือได้ว่าเป็นรากฐานของชาติที่เรารู้จักกันในปัจจุบัน ได้กลายมา

เป็นรัฐที่ต้องมีหน้าที่จรรโลงระบบของการลงทุน การสะสมทุน การซื้อขายสินค้า และทำให้เกิดการขยายตัวของตลาดออกไปกว้างขวางขึ้น

รัฐแบบใหม่ที่เกิดขึ้นเริ่มจากการที่ต้องตัดอำนาจที่มีเหนือไพร่ตืดที่ดินของเจ้าที่ดินไป ก็ได้ใช้กองกำลังทหารรับจ้าง พร้อมกับขยายอำนาจรัฐออกไปครอบคลุมพื้นที่ของรัฐย่อมต้องการข้าราชการออกไปทำงานที่ไม่ใช่การให้ที่ดินและไพร่ไปครอบครองและทำการผลิตเองอีกต่อไป รัฐที่ต้องการคนทำงานให้เฉพาะด้านเช่นนี้ย่อมต้องการรายได้ การเก็บภาษี (TAXATION) จึงเกิดขึ้น เพราะการเก็บภาษีคือหนทางเดียวที่จะได้รายได้เข้ามาสู่รัฐ

การเก็บภาษีไม่ได้หมายความว่ารัฐได้รายได้เท่านั้น หากแต่ความหมายที่สำคัญของการเก็บภาษีได้แก่การทำให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้านั้นขยายตัวได้อย่างรวดเร็วและเป็นระบบขึ้นด้วย กล่าวคือ การเก็บภาษีย่อมที่จะต้องเก็บจากผู้ที่มีส่วนเกินนอกเหนือจากการพอยังชีพซึ่งในขณะนั้นได้แก่ พ่อค้า การเก็บภาษีได้ทำให้พลเมืองจำนวนมากขึ้นกระโดดเข้าสู่ "ตลาด" เพื่อทำการค้าขายมากขึ้น เพื่อจะได้มีเงินเสียภาษีประกอบกับตลาดเริ่มเลื้อนเข้ามาใกล้ชีวิตพลเมืองมากขึ้น เพราะหลังจากการเกิดรัฐแบบใหม่ขึ้น ความจำเป็นของรัฐที่จะเก็บไพร่ตืดที่ดินเอาไว้ทำงานหรือคอยเก็บส่วนอาหารแบ่งไม่มีอีกแล้ว เพราะสามารถที่จะหารายได้จากภาษีมาจ้างข้าราชการทำงานหรือเอาเงินตราที่ได้มาซื้ออาหารแบ่ง ดังนั้นจึงทำให้เกิดกระบวนการที่สำคัญของรัฐสมัยใหม่ขึ้นมา ก็คือการปล่อยไพร่ให้เป็นเสรีชนและทำให้เสรีชนใหม่เหล่านี้เข้ามาสู่การแปลงทุกอย่างเป็นสินค้าและเป็นทุน

อีกด้านหนึ่งหรืออีกความหมายหนึ่งของการปลดปล่อยไพร่ตืดที่ดินให้เป็นเสรีชนหรือเป็นพลเมืองในรัฐก็คือ การเสริมให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้าและเปลี่ยนทุกอย่างให้เป็นทุนนั้นเป็นไปได้สะดวกมากขึ้น เพราะการปลดปล่อยไพร่ตืดที่ดินให้เป็นเสรีชนหรือพลเมืองก็คือการทำให้เกิดแรงงานเสรีที่มีเสรีภาพที่จะไปรับจ้างใครที่ไหนผลิตอะไรก็ได้ไม่ต้องถูกพันธนาการของระบบเดิมผูกเอาไว้อีกแล้ว

แรงงานเสรีที่เกิดขึ้นด้วยอำนาจของรัฐแบบใหม่ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแปลงทุกอย่างเป็นสินค้า เพราะแรงงานเสรีที่หลุดออกจากพันธะเดิมด้านหนึ่งก็คือได้กลายมาเป็น "สินค้า" ในตลาดให้บรรดาพ่อค้าได้ใช้เงินตราซื้อมาทำการผลิต ในอีกด้านหนึ่งแรงงานเสรีเหล่านี้ที่ยังไม่สามารถสะสมทุนเปลี่ยนแปลงตัวเองไปสู่การเป็นพ่อค้าได้ แรงงานเหล่านี้ก็จะใช้แรงงานของตัวเองเป็น "ทุน" ในการดำรงชีวิตและใช้ไปเพื่อทำการสะสมทุนต่อเนื่องต่อไป

ไม่ใช่เพียงการเก็บภาษีอันนำมาซึ่งการเกิดแรงงานเสรีในนามของพลเมืองของรัฐเท่านั้น รัฐสมัยใหม่ยังได้เป็นส่วนสำคัญที่ทำให้กระบวนการเปลี่ยนแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้าและเป็นทุนในอีกหลายด้านที่สำคัญได้แก่ การตรากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ทำให้เกิดระบบของการค้าขายซึ่งจะได้รับการประกันจากกฎหมายว่าสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างไม่มีอะไรติดขัด และกฎหมายต่าง ๆ ที่ตราขึ้นโดยรัฐในช่วงแรก

นี้ล้วนแล้วแต่วางรากฐานในเรื่องทรัพย์สินเอกชน (PRIVATE PROPERTY) ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญของกระบวนการเปลี่ยนแปลงให้ทุกสิ่งเป็นสินค้านั่นเอง นอกจากนี้รัฐยังได้ขยายอำนาจของรัฐแบบใหม่ด้วย กองทหาร กองเรือแบบใหม่ เข้าล่าอาณานิคมเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ทางตลาดสินค้าและบูตริคเอา วัตถุประสงค์กลับสู่รัฐและกลุ่มพ่อค้าในรัฐของตน

กล่าวได้ว่าความเปลี่ยนแปลงของกระบวนการแปลงให้ทุกอย่างเป็นทุนและเป็นสินค้าตั้งมั่นได้ มั่นคง เพราะรัฐแบบใหม่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยเสริมรากฐานต่าง ๆ ให้มั่นคงขึ้น ระบบของเศรษฐกิจที่แปรเปลี่ยนมาจึงเป็นระบบเศรษฐกิจที่ผูกพันอยู่กับรัฐ เพราะรัฐเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อจรรโลงระบบเศรษฐกิจทุนนิยมนั่นเอง

รัฐแบบใหม่ที่ค่อย ๆ เปลี่ยนแปลงกลุ่มผู้ถือครองอำนาจจากกษัตริย์โดยการสนับสนุนจากบรรดา พ่อค้า มาสู่การมีอำนาจมากขึ้นของบรรดาพ่อค้าที่สามารถสถาปนาตนเองขึ้นเป็นชนชั้นนายทุนและ เปลี่ยนชนชั้นนายทุนขึ้นมาเป็นอำนาจแทนกษัตริย์ได้ และเรียกรัฐที่มีกลุ่มผู้มีอำนาจกลุ่มใหม่นี้ว่ารัฐชาติก็ตาม แต่การเปลี่ยนแปลงนี้แม้ว่าเปลี่ยนกลุ่มผู้ที่ขึ้นมาเป็นอำนาจรัฐ แต่สาระสำคัญของรัฐที่จะต้องทำหน้าที่ จรรโลงให้ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมที่มีแกนกลางอยู่ที่การเปลี่ยนแปลงให้ทุกอย่างเป็นสินค้าและเป็นทุน ให้ดำเนินต่อเนื่องต่อไปได้อย่างไม่สะดุดหยุดยั้งไป

ด้วยเหตุที่รัฐแบบใหม่ที่เกิดขึ้นเป็นพลังหลักหนึ่งที่ทำให้ระบบเศรษฐกิจทุนนิยมนี้ตั้งมั่นคงขึ้น การค้าขายระหว่างรัฐต่าง ๆ ก็มีเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย จนกล่าวได้ว่าภายหลังจากการเกิดรัฐแบบใหม่ ขึ้นมาก็ได้ทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจโลกที่มีความสัมพันธ์กันทางด้านค้าขายชัดเจนขึ้น ดังที่ในชั่วโมงที่ว่า ด้วยความเป็นมาของโลกสมัยใหม่เรียกว่าเป็นช่วงของการเกิดขึ้นของ "ตลาดโลก" แต่ที่สำคัญก็คือการ เกิดขึ้นของตลาดโลกเกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างรัฐ ดังนั้นในอีกด้านหนึ่งของความสัมพันธ์ระหว่าง รัฐในตลาดโลกที่สถาปนาขึ้นมาขึ้นมาก็มีความตึงเครียดอยู่มากทีเดียว

กล่าวคือ ในขณะที่แต่ละรัฐล้วนแล้วแต่ต้องการที่จะทำการค้าเพื่อที่จะแปลงสิ่งที่รัฐตนเองมีให้ เป็นทุน แล้วลงทุนไปผลิตสินค้าหรือแปลงสิ่งของให้เป็นสินค้านำไปขายเพื่อที่จะทำให้ได้กำไรหรือทำให้เกิด การสะสมทุนใหม่หมุนเวียนไปเช่นนี้ ได้ทำให้เกิดความพยายามที่จะได้เปรียบในการสะสมทุนให้ เหนือกว่ารัฐอื่น ๆ เห็นได้ชัดเจนจากการเกิดกรอบความคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่เรียกกันว่าลัทธิพาณิชย์นิยม (MERCANTILISM) ที่มีสาระมุ่งเน้นให้ส่งสินค้าออกให้มากและซื้อสินค้าเข้าให้น้อยเพื่อให้ทุนภายในรัฐ หนึ่ง ๆ นั้นเหลือมากที่สุด กระบวนการที่จะทำเช่นนี้ได้ก็ส่งผลให้เกิดการขยายอาณานิคมไปเพื่อหา "ทุน" ในรูปของโลหะที่มีค่ากันมากขึ้น ดังนั้นนักวิชาการจึงเรียกระบบการค้าโลกในช่วงนี้ว่าเป็นการค้าโลก ระบบระหว่างรัฐ INTERSTATE WORLD SYSTEM

กระบวนการแข่งขันที่มีกรอบความคิดเรื่องพาณิชย์นิยมและการขยายตัวของการล่าอาณานิคมได้

ทำให้เกิดการกระทบกระทั่งระหว่างรัฐต่าง ๆ มาโดยตลอด จนกระทั่งนำมาสู่ใ้ศกนาฏกรรมครั้งใหญ่ครั้งแรกของมนุษยชาติคือการเกิดสงครามโลกครั้งแรก

รากฐานความขัดแย้งของสงครามระหว่างกลุ่มของรัฐที่เกิดขึ้นก็คือ การเกิดขึ้นของกระบวนการแปลงทุกอย่างให้เป็นสินค้าและเป็นทุนประกอบเข้ากับการเกิดรัฐแบบใหม่ที่ทำหน้าที่จรรโลงกระบวนการดังกล่าวภายในรัฐของตนให้ดำเนินต่อไปอย่างต่อเนื่องและให้สามารถสะสมทุนได้มากขึ้น ๆ ไปเรื่อย ๆ

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นไม่ได้เกิดขึ้นในการค้าโลกระบบระหว่างรัฐเท่านั้น ภายในรัฐ ๆ หนึ่งก็เกิดความเปลี่ยนแปลงขึ้นมากมาย กลุ่มคนที่กลายมาเป็นแรงงานเสรี ด้านหนึ่งอาจจะประกาศความเป็นเสรีภาพของบุคคลขึ้นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ของมนุษย์ เพราะได้หลุดออกจากพันธะผูกมัดในเรื่องที่จะต้องเป็นไพร่ทิดที่ติด แต่ขณะเดียวกันแรงงานเมื่อหลุดลอยแรงงานเสรีก็ย่อมหมายความว่าจะถูกนำไปเป็น "สินค้า" และเป็น "ทุน" ในการผลิตสินค้าเพื่อขายเช่นกันด้วย ในฐานะของแรงงาน แรงงานหนึ่งคนให้แรงตัวเองขายเป็นสินค้าให้แก่นายทุนหรือพ่อค้าเพื่อที่จะมีชีวิตอยู่รอดหรืออาจจะพยายามหาโอกาสสะสมทุนทำอย่างอื่นต่อไป ย่อมต้องการขายแรงงานของตนในราคาที่สูงที่สุด แต่ขณะเดียวกันในระบบนี้นายทุนถือว่าค่าที่ตนจะต้องเสียไปในการซื้อแรงงานก็เป็นการลงทุน จึงต้องพยายามที่จะกดค่าแรงงานนั้นให้ต่ำที่สุดเพื่อที่จะทำให้ต้นทุนในการผลิตสินค้านั้นถูกลง เมื่อขายไปได้ก็จะทำให้มีกำไรนำมาสู่การสะสมทุนใหม่ได้มากยิ่งขึ้น ดังนั้นแรงงานเสรีที่หลุดพ้นจากพันธะการศักดินามาสู่ความเป็นเสรีจึงประสบกับปัญหาการยังชีพอย่างมาก เพราะแรงงานเสรีเป็นสินค้าที่ขายได้ถูกแสนถูก คนงานจำนวนมากมีชีวิตอยู่อย่างยากเข็ญพร้อม ๆ กับสภาพการทำงานในโรงงานเองก็อยู่ในสภาพที่เลวร้ายต่อเนื่องมาอีกนาน จึงอาจจะกล่าวได้ว่าภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดที่เกิดขึ้นนี้ "ความยากจน" ในความหมายที่คนในปัจจุบันเข้าใจก็ได้อุบัติขึ้นมาในโลกสมัยใหม่

นอกจากแรงงานเสรีที่เป็นผู้ประสบชะตากรรมในการถูกการสะสมทุนของนายทุนขูดรีดแล้ว ประชาชนในประเทศอาณานิคมทั้งหลายก็ล้วนแล้วแต่ประสบชะตากรรมที่เป็นไปในทำนองเดียวกัน และในหลายกรณี หลายประเทศประสบชะตากรรมที่ย่ำแย่กว่ามาก คือประเทศที่เริ่มพัฒนาเศรษฐกิจมาก่อนได้ขยายตัวออกไปยึดครองอาณานิคมต่าง ๆ และใช้อำนาจดิบคืออำนาจของอาวุธสมัยใหม่ต่าง ๆ บังคับให้ประชาชนคนพื้นเมืองในประเทศนั้น ๆ กระทำการผลิตไปที่ตนเองต้องการ เช่น บังคับคนอินเดียนในลาตินอเมริกาให้เป็นคนงานในเหมืองเงินโดยที่แทบจะไม่ได้รับค่าตอบแทนแรงงาน หรือเมื่อให้ค่าแรงไปแล้วก็บังคับคนพื้นเมืองซื้อสินค้าที่ผลิตจากประเทศตนเองทั้ง ๆ ที่สินค้านั้นไม่เป็นที่ต้องการหรือมีความจำเป็นใด ๆ ต่อการดำรงชีวิตของคนพื้นเมือง

โครงสร้างเศรษฐกิจของระบบโลกในช่วงแรกนี้จึงเป็นภาพที่ด้านหนึ่งอาจจะเห็นภาพของกลุ่มประเทศที่มั่งคั่งขึ้น และมีเงินตราไปใช้ในการแสวงหาสินค้าใหม่ ๆ ตอบสนองความต้องการของตน เช่น อังกฤษได้เริ่มที่จะบริโภคน้ำตาลในชีวิตประจำวันทั้งๆ ที่เมื่อก่อนน้ำตาลคือสินค้าพิเศษราคาแพงมาก ๆ ที่

มีคนเพียงหยิบมือเท่านั้นจะได้บริโภค แต่อีกด้านหนึ่งแรงงานเสรีก็ได้กลายเป็นกลุ่มคนยากจนกลุ่มแรก
ปรากฏขึ้นในโลก พร้อม ๆ กับการเกิดทาสรูปแบบใหม่ ได้แก่ทาสที่เป็นประชาชนพื้นเมืองในประเทศที่
ต้องตกเป็นอาณานิคมนั่นเอง